

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Cultura

Direcció General de Formació Professional

PROVES D'ACCÉS A CFGS

GEOGRAFIA

TEMARI

BLOC 1: L'ESPAI GEOGRÀFIC

1.1 Definició i característiques de l'espai geogràfic.

Diversitat de l'espai geogràfic. L'espai geogràfic és dinàmic.

L'espai geogràfic resultat del medi físic, la història, la cultura i els processos econòmics.

Instruments d'informació i de representació geogràfica.

La cartografia. Tipus de projeccions.

Concepte de escala i tipus. Aplicació i lectura.

Tipus de mapes: elaboració i interpretació de mapes.

1.2 Globalització i diversitat en el món actual.

Concepte de globalització.

Factors que impulsen el seu desenvolupament.

Beneficis potencials.

Riscs de la globalització.

Diversitat del món actual. Classificació de les grans àrees geoeconòmiques:

Països centre.

Països semiperifèrics.

Països perifèrics.

1.3 Trets geogràfics essencials d'Espanya i de les Illes Balears:

Situació geogràfica:

Coordenades geogràfiques: latitud, longitud.

Posició al Mediterrani i a Europa.

Contrasts i diversitat interns:

Contrasts de l'Espanya interior i perifèrica.

Contrasts entre l'Espanya peninsular i insular.

Contrasts entre l'Espanya verda i l'Espanya bruna.

1.4 Posició relativa d'Espanya en el món i en les grans àrees socioeconòmiques i polítiques.

Situació econòmica d'Espanya i posició en desenvolupament humà.

Els grans desequilibris territorials. País semiperifèric.

BLOC 2: L'ESPAI FÍSIC I NATURAL

- 2.1 El medi natural com a escenari físic: La diversitat de paisatges a Espanya.
La diversitat del clima i la vegetació.
Domini oceànic nord.
Les terres de l'interior.
El territori estrictament mediterrani.
El domini canari.
- 2.2 La diversitat del relleu espanyol:
La meseta: muntanyes i depressions interiors.
Sistemes que l'envolten.
Serralades i depressions exteriors.
L'Espanya insular. Balears i Canàries.
La gènesi del marc natural. Factors orogènics, litològics i erosius.
- 2.3 Hidrografia. Les conques hidrogràfiques a l'Estat espanyol.
Caracterització de les conques hidrogràfiques.
Causes de la varietat dels règims fluvials.
Tipus de règim fluvial dels rius espanyols.
Desigualtats de les vessants hidrogràfiques.
Els grans rius peninsulars.
La regulació dels rius a l'Estat espanyol.
Les aigües subterrànies.
- 2.4 El medi natural com a ecosistema.
Alteració de l'ecosistema per la desertització.
La degradació del sòl i de la vegetació.
El dèficit hídric.
La contaminació atmosfèrica:
L'efecte hivernacle. La pluja àcida.
La disminució de la capa d'ozó.
El canvi climàtic.
La contaminació per residus sòlids, líquids i la contaminació acústica.
La protecció dels espais naturals: finalitat i categories dels espais protegits.
- 2.5 L'espai físic i natural a les Illes Balears.
Arxipèlag. Definició, descripció, situació i extensió.
Medi físic.
Relleu. Mallorca: La serra de Tramuntana, la serra de Llevant i la depressió central.
Menorca: Migjorn i Tramuntana.
Pitiüses: Eivissa i Formentera.
Clima Mediterrani: factors i elements.
Vegetació: característiques generals. Comunitats vegetals a les Illes Balears.
Alzinar, garriga, aiguamoll, vegetació dunar i espècies endèmiques.
El modelat càrstic.

BLOC 3: L'ESPAI DEMOGRÀFIC

- 3.1 Evolució de la població espanyola. Distribució espacial: els desequilibris regionals.
La transició demogràfica al segle XX: els cicles demogràfics. Antic ,de transició i modern.
La distribució espacial. Els desequilibris regionals.
La densitat de població. Concepte i distribució.
La distribució de la població: rural i urbana.
- 3.2 Dinàmica de la població espanyola. Moviments naturals i migratoris. El fenomen de la immigració actual.
Moviments naturals, evolució, factors i taxes de natalitat, mortalitat i creixement natural.
Moviments migratoris.
Migracions interiors i exteriors.
D'un país emissor a un país receptor.
Fases d'aquest procés.
El creixement real.
El fenomen de la immigració actual. Causes i conseqüències d'aquest fenomen: xenofòbia i desarrelament.
Origen dels immigrants i llocs de destí.
- 3.3 Estructura de la població.
Distribució de la població per sexe.
Distribució de la població per edat.
Distribució de la població activa en sectors primari, secundari i terciari.
La piràmide de població com a instrument gràfic de representació de l'estructura de la població.
- 3.4 La població a les Illes Balears. Evolució històrica, canvis actuals i perspectives de futur.
Distribució de la població per sexe.
Distribució de la població per edat.
Distribució de la població activa en sectors primari, secundari i terciari.
La piràmide de població com a instrument gràfic de representació de l'estructura de la població.
Característiques demogràfiques actuals: l'impacte del turisme, el fenomen de la immigració i el creixement rururbà.

BLOC 4: L'ESPAI ECONÒMIC

- 4.1 L'acció dels factors socioeconòmics:
Evolució històrica.
L'etapa d'autarquia 1939-59.
Pla d'estabilització.
La planificació indicativa i el salt cap a la industrialització.
La creació d'un Estat democràtic.
Principals fites econòmiques dels últims anys.
L'entrada a la UE.

Panorama amb vista al futur.

4.2 El sector primari als territoris d'Espanya: la pluralitat dels espais rurals.

Les activitats agràries. Un sector en declivi.

Causes: Medi natural poc favorable.

Població agrària envellida.

Mala distribució de la propietat.

Disparitat de repartiment de les explotacions.

Augment de les explotacions intensives.

Escàs desenvolupament científic i tècnic.

Polítiques agràries. La intervenció del sector públic. Estat, autonomies i la UE.

Usos del sòl agrari: cultius de secà i de regadiu.

La ramaderia. Un sector en crisi.

La reconversió de l'activitat pesquera. Efectes de l'entrada a la Unió Europea sobre aquesta activitat.

Localització de les activitats agràries a la diversitat de l'espai espanyol.

4.3 El sector secundari: definició.

Indústria i energia.

Recursos energètics i fonts d'energia a l'Estat espanyol.

Concepte i classificació.

Relació entre energia i desenvolupament.

Relació entre producció i consum.

Dependència externa i sensibilitat davant la crisi.

Caracterització de les fonts d'energia.

El carbó, el petroli i el gas natural.

La producció d'electricitat:

Hidroelectricitat.

Energia termoelèctrica clàssica.

Energia termoelèctrica nuclear.

Energies alternatives. Solar, eòlica, biomassa, hidràulica i mareomotriu.

La política energètica.

Evolució històrica Pla d'estabilització.

La planificació indicativa i el salt cap a la industrialització.

La creació d'un Estat democràtic.

Principals fites econòmiques dels últims anys.

L'entrada a la UE.

Panorama amb vista al futur.

Factors de localització industrial.

Matèries primeres. Minerals metàl·lics, minerals no metàl·lics i roques industrials.

La demanda.

Vies de comunicació.

La tradició històrica.

La intervenció del sector públic.

Classificació de la indústria a Espanya. Indústries pesades, lleugeres i d'equip.

Indústries de base i indústries de consum.

La problemàtica del sector secundari des de l'entrada d'Espanya a la UE: la reconversió industrial.

El nou model industrial. Regions i indústries en regressió i eixos d'expansió.

4.4 El sector serveis. El procés de terciarització de l'economia espanyola. Causes. L'heterogeneïtat dels serveis i el seu desigual impacte territorial. Les diferències territorials.

El comerç. Definició.

Classificació.

Àrees i centres comercials més importants.

La balança comercial espanyola. Causes del seu dèficit crònic.

Principals compradors i venedors.

Els transports: Per terra. Carretera i ferrocarril.

Principals xarxes de comunicació terrestre.

Xarxa radial.

Avantatges i inconvenients d'aquest tipus de transport.

Per mar. Localització dels principals ports.

Avantatges i inconvenients d'aquest tipus de transport.

Per aire. Localització dels principals aeroports.

Avantatges i inconvenients d'aquest tipus de transport.

L'impacte ambiental d'aquestes activitats.

4.5 L'espai turístic. Factors explicatius del desenvolupament turístic espanyol.

Tipologia de les regions turístiques.

Evolució del turisme a Espanya.

Factors naturals: Clima, relleu.

Factors humans: econòmics i culturals.

Tipus de turisme: De masses. Zonificació del turisme de sol i platja.

Alternatiu: esoterisme, agroturisme, senderisme, turisme cultural...

4.6 L'espai econòmic a les Illes Balears. L'impacte espacial i mediambiental del turisme. La Balearització.

Del predomini de l'agricultura a la dominació del turisme.

El sector primari: agricultura, ramaderia, pesca i silvicultura.

Població i activitat econòmica.

Sistemes de conreus i espais agrícoles.

La distribució de la propietat i el règim de tinença de la terra.

El sector primari com a complement.

El sector secundari: la indústria i la construcció. Característiques del sector secundari balear. Productes tradicionals.

El sector terciari: turisme.

Evolució històrica del turisme a les Illes Balears.

El turisme de masses i la balearització.

Anàlisi de l'oferta i la demanda turística.

Els problemes d'aquest sector. L'estacionalitat i els impactes demogràfic, social, econòmic i mediambiental.

Els transports. Xarxa viària interior.

Transports exteriors en relació al turisme.

BLOC 5: L'ESPAI URBÀ

5.1 Evolució de l'espai urbà i el procés d'urbanització d'Espanya.

Criteris per definir la ciutat.

Evolució històrica de la urbanització. Etapes: preindustrial, industrial i postindustrial.

Exemples de ciutats espanyoles d'aquests models.
El creixement urbà i les seves transformacions recents.
Aparició dels eixamples.
Creixement descontrolat amb escassa o nul·la planificació.
Sorgiment de barris perifèrics aïllats.
Barraquisme.
Expansió de la perifèria: àrees metropolitanes.
Distribució territorial de les ciutats més importants a Espanya.
Les ciutats es localitzen de manera desigual: ciutats costaneres, Madrid i altres ciutats interiors.

5.2 Estructura i morfologia urbana. La complexitat del fenomen urbà i de la xarxa urbana a Espanya. La rururbanització.

Fases del creixement urbà. Urbanització, suburbanització, desurbanització.

La ciutat central.

CBD (centre de negocis).

Activitat terciària.

Nuclis històrics.

L'eixample.

Creixement planificat de la ciutat.

Funció residencial.

Exemples. La Cerdà, Castro, etc...

Perifèria.

Morfologia i estructura molt variada.

Zones d'habitatges obrers.

Urbanitzacions de luxe.

Polígons industrials.

Complexitat i problemàtica urbana.

Embelliment dels espais heretats.

Creixement massa ràpid.

Mala planificació i grans mancances d'equipaments.

Especulació del sòl.

Problemes de trànsit.

Patologies socials.

5.3 El sistema urbà de les Illes Balears.

Els principals nuclis urbans.

Mallorca: àrea metropolitana única.

La macrocefàlia urbana de Palma.

Altres nuclis urbans: Inca, Manacor, etc.

Menorca: un sistema urbà bipolar: Maó i Ciutadella.

Eivissa i Formentera: Eivissa vila, polaritza el poblament concentrat i la majoria de les funcions urbanes territorials.

Conèixer la ciutat: Palma.

Localització: situació i emplaçament.

Evolució històrica de la ciutat.

Morfologia i estructura urbana. Ciutat antiga, eixample i perifèria.

El present i el futur de les ciutats: PGOU.

Rehabilitació turística: metabolisme i morfologia urbana de les ciutats turístiques.

BLOC 6: L'ESPAI POLÍTIC ADMINISTRATIU

- 6.1 L'organització territorial a Espanya a la Constitució de 1978. L'Administració central, autonòmica i municipal.
L'Estat espanyol
Divisió autonòmica. Dasset comunitats autònomes a més de Ceuta i Melilla.
Cinquanta províncies.
8.087 municipis - Administració municipal.
La problemàtica de les competències.
- 6.2 Els desequilibris interterritorials. Contrasts espacials entre les comunitats autònomes. Disparitats demogràfiques i desigualtats socioeconòmiques. Polítiques regionals europees.
Contrasts espacials: distribució de la superfície de l'Estat espanyol per CA.
Contrasts demogràfics: distribució de la població de l'Estat espanyol per CA.
Desequilibris en la distribució de la riquesa.
Factors dels que depenen les diferències de les estructures econòmiques.
Polítiques regionals europees.
Fons estructurals i fons de cohesió.
Feder.
Feoga.
- 6.3 La comunitat autònoma de les Illes Balears. El Parlament i el Govern de les Illes Balears. Els consells insulars.
L'Estatut d'autonomia. Idees bàsiques. Àmbit territorial, capitalitat, organització territorial, organització institucional, idiomes oficials.
Competències de l'Administració autonòmica.
Les institucions de la comunitat autònoma.
Parlament.
Govern- Presidència.
Consells insulars de Mallorca, Menorca, Eivissa-Formentera.
Òrgans de representació de l'Estat en la comunitat autònoma de les Illes Balears: Els Delegats del Govern Central.

BLOC 7: L'ESPAI EUROPEU

- 7.1 El procés d'integració europea. Estructura territorial i institucional de la Unió Europea. Perspectives i reptes de futur.
Del tractat de Roma a l'Europa dels 25. Cronologia de la construcció europea.
Les institucions de la Unió Europea i les seves funcions.
Consell Europeu.
Consell de ministres.
Parlament.
Comissió.
Tribunal de justícia.
- 7.2 Natura i medi ambient a la Unió Europea: els contrastes físics. Polítiques comunitàries que incideixen en el medi ambient.
Les unitats fisiogràfiques: Massissos antics.
Serralades alpines.

Les grans planes.

Les illes atlàntiques i mediterrànies.

El clima i les seves conseqüències:

Les regions bioclimàtiques.

El medi ambient en la UE.

Els problemes medioambientals i la política medioambiental.

7.3 Trets socioeconòmics generals de la Unió Europea i dels estats membres.

Polítiques regionals.

L'Europa dels 25 estats: població i nivell de riquesa i desenvolupament.

Disparitats regionals i els factors que les provoquen.

Classificació de les regions.

Les polítiques regionals: els fons estructurals i els fons de cohesió.

7.4 Espanya en el context socioeconòmic de la UE.

Factors que expliquen la integració espanyola a la Unió Europea.

Conseqüències d'aquesta integració.

Transformacions socials.

Conflictivitat en l'agricultura i la pesca.

Problemàtica industrial: falta de competitivitat i reconversió industrial.

Canvis profunds en el sector terciari i la seva incidència sobre les Illes Balears.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1. Definir breument els conceptes geogràfics necessaris per comunicar adequadament la informació assolida a cada tema.
2. Expressar oralment i per escrit, en exposicions personals o debats, resultats i conclusions, sobre lectures, treballs i recerques, emprant la terminologia científica adient.
3. Conèixer la importància de l'expressió correcta en la informació geogràfica dels diferents documents gràfics, especialment del llenguatge cartogràfic
4. Interpretar material cartogràfic específic de la topografia de l'Estat espanyol.
5. Utilitzar documents cartogràfics, plànols, mapes, fotografies aèries, imatges satèl·lit. Valorar el patrimoni geogràfic (paisatgístic, urbanístic i medioambiental) i la necessitat de mantenir les condicions d'habitabilitat del nostre entorn.
6. Descriure la diversitat i la pluralitat de l'espai geogràfic espanyol, com a resultat de la interacció de processos econòmics, socials i culturals.
7. Explicar les característiques territorials de la Unió Europea i indicar la posició d'Espanya i de les Illes Balears respecte a aquella.
8. Característiques que demostrin que vivim en un món en una evolució constant i que el nostre entorn està afectat per la construcció de la UE, i valorar-ho positivament, ja que és el principal projecte dels governs europeus.
9. Reconèixer la tendència mundial a la globalitat econòmica, tenint en compte el control i repartiment desiguals de recursos.
10. Comportar-se coherentment en relació amb la tendència cap a la uniformització econòmica global, i intentar participar en la correcció de desequilibris que provoquen aquesta globalitat.

11. Relacionar el medi natural, els recursos i les activitats productives, en la configuració de l'espai geogràfic d'Espanya.
12. Valorar la interrelació entre diversos factors geogràfics (usos del sòl, aprofitament i gestió de recursos, xarxes de comunicacions...), per incidir en la millora de la seva gestió i utilització.
13. Assenyalar les característiques del territori de les Illes Balears com a resultat de l'ocupació territorial i el seu impacte medioambiental.
14. Apreciar la diversitat geogràfica, valorant-ne el patrimoni paisatgístic, urbanístic, medioambiental, cultural..., i contribuir-ne a la defensa i conservació.
15. Conèixer la distribució desigual de la població a Espanya i expressar els inconvenients que aquesta genera pel que fa a la distribució de la propietat i de la renda.
16. Deduir els efectes socials, els nivells de renda, les condicions laborals, la riquesa... , que comporta la distribució de la població a Espanya.
17. Analitzar les interrelacions que es donen entre els diferents territoris d'Espanya, i les diferències interterritorials que entre aquests es produeixen.
18. Identificar les diferents jerarquies d'organització politicoterritorial, administrativa, militar, judicial, electoral i econòmica, destacant-hi les conseqüències derivades de l'existència de fronteres
19. Apreciar la riquesa, diversitat i pluralitat de l'espai geogràfic espanyol, i comprendre com aquesta pluralitat és el resultat de la interacció de factors naturals i de processos econòmics, socials i culturals.
20. Identificar els processos d'urbanització i sistemes de xarxa urbana, i també els tipus i funcionalitat de la ciutat.
21. Recordar els espais més afectats pels problemes medioambientals i analitzar el que es pot fer des de les diferents administracions.
22. Interpretar davant les conseqüències espacials, econòmiques i ambientals que comporten els problemes ecològics que afecten la societat, i participar activament en la preservació del medi.